

N:o 90.

Af Herr **Beckman**, angående förändring i författningarne rörande presterlig befördran och besättande af regala och konsistoriela gäll.

Ehuru jag af grundsats icke gerna vid riksdagen väcker kyrkliga motioner, enär jag anser med sakens natur och det allmänna bästa mera öfverensstämmande att initiativet i dylika frågor utgår från kyrkomötet, såsom Svenska kyrkans egentliga representation, så finner jag mig likväl nu föranledd att från regeln göra ett undantag, då den viktiga fråga, jag tänker beröra, allaredan är bragt å bane, och jag tror mitt förslag till dess lösning formenligast på detta sätt bringas under Riksdagens ompröfning i sammanhang med det af en annan motionär framställda.

Den nuvarande ordningen för tillsättning af konsistoriela pastorater, enligt hvilken konsistorium efter vissa grunder uppför å förslag trenne sökande och församlingen bland dessa tre väljer sin själasörjare, är icke inom vår kyrka ursprunglig. Med lagstadgad allmängiltighet framträder den först genom 1739 års prestvalsförordning. Enligt våra äldre former var det i de flesta fall församlingen sjelf som borde taga första steget för att vinna en själasörjare; och andan i dessa former var otvifvelaktigt, att församlingens val skulle respekteras, der det fallit på en värdig man och varit någorlunda enigt. Pröfningen häraf tillkom enligt gammal, god kristlig sed kyrkostyrelsen. Det klart uttalade hufvudsyftet för denna ordning var församlingens sannskyldiga uppbyggelse, Guds namn till ära. Äfven den nya ordningen syftar utan tvifvel till det ändamål, som här framför allt bör afses. Otvifvelaktigt befördras nemligen detta ändamål äfven derigenom, att nitiska och redbara Guds ords tjenare tillförsäkras befördran efter förtjenst och skicklighet. Emellertid kan icke nekas, att detta system, om

det ensidigt utbildas, icke allenast lätt föranleder misstanken, att presternas befodringsrätt mera afses, än församlingens bästa, utan ock verkligen kan leda in i denna skefva rigtning. Hos oss har det i sednare tider framkallat klagomål, hvilka icke alltid synas obefogade.

Till viss grad torde väl de öfverklagade missförhållandena kunna hädanefter förebyggas genom tillämpning af Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 31 Maj nästlidne år, hvilken åt konsistorierna återgifver större frihet att vid förslags upprättande lemna utan afseende sådana meriter, hvilka för duglighet till tjensten synas föga betryggande och deremot fästa så mycket större afseende vid sådana, som verkligen erbjuda underpanter för denna duglighet. Men i sakens natur torde ligga, att bruket af en dylik frihet måste blifva ganska sparsamt och begränsadt, derest icke sken af godtycke skall uppstå och derigenom rubbas det förtroende till kyrkostyrelsen, hvilket utgör ett bland hufvudvilkoren för en fruktbringande samverkan mellan kyrkostyrelse, församling och presterskap. Föga troligt synes alltså, att den vaknade oron skall genom nu vidtagna åtgärder kunna nöjaktigt stillas.

Denna oro framträder bland annat i försöket att åt församlingen återvinna större frihet vid valet af själasörjare. Innebure detta ett yrkande på frihet allenast för dennas egen skull, utan hänsyn till det rätta målet, då förtjente det, i en fråga som denna, intet afseende. Här kan och bör såsom bestämningsgrund ingenting annat gälla än det förut angifna, i vår gamla kyrkoordning så starkt betonade ändamålet, församlingens bästa, dess samskyldiga uppbyggelse, Guds namn till ära.

Men utan tvifvel eger församlingens frihet i valet af själasörjare till en viss grad betydelse för detta högsta ändamål.

Om nemligen i allmänhet förtroendet mellan herden och hans hjord eger stor betydelse för främjande af det heliga och välsignelsebringande verk, som här skall utföras, så kan det icke vara utan betydelse, om själasörjaren mötes af församlingens förtroende just då han inom henne begynner sin verksamhet. En sådan fördel medför onekligen församlingens frivillighet i valet af själasörjare. Man kan ock hoppas, att församlingen, i samma mån den sjelf varit bestämmande vid valet, skall med tålmod fördraga de brister, hvilka den icke kan undgå att påträffa äfven hos en god och redbar själasörjare. Och om missnöje i anledning af dessa brister uppstår, så skall det icke kunna rimligtvis verka till rubbning af församlingens förtroende till kyrkoförfattningen eller kyrkostyrelsen, då församlingens eget val bär den hufvudsakliga skulden.

Framför allt bör likväl härvid afses att ordningen för tillsättning af församlingstjenare icke blifver sådan, att derigenom tillgången till dugliga

församlingstjenare afskåres. Ty uppenbarligen gagnar församlingens frihet att välja dugliga lärare alldeles intet, om dugliga lärare saknas. Sådant kan lätt förhållandet blifva, derest församlingarne erhålla en oinskränkt rätt att förfoga öfver embetena i församlingen, med förbiseende af det redbara arbetets skäligena anspråk på erkännande. Ännu mera skall detta blifva fallet, derest ordningen för tillsättandet innebär någonting för ädlare sinnen sårande eller bittert förödmjukande. Församlingen, om den vet sitt eget bästa, kan derföre icke vilja hafva församlingstjensten lemnad till pris åt godtycket eller åt låga stämplingar; icke heller tillsättningen så reglerad, att ädlare sinnen finna ordningen motbjudande.

Af förstnämnda skäl torde man i fråga om medhjelpare- eller komministers- och kapellans-tjensterna inom församlingarne icke böra minska den lagstadgade rätt till befordran efter skicklighet och förtjenst, som det nuvarande beföringssättet erbjuder.

Den sednare synpunkten förbjuder åter att för utvidgande af församlingens valfrihet, der detta bör ske, anlita den utväg, som nu gällande prestvalsförordning i afseende på regala pastorat anvisar. Svårigen kan för redbara sinnen någonting mera motbjudande tänkas, än utsigten på denna möjlighet, att, sedan man, ofta långväga ifrån, infunnit sig i församlingen och aflagt äfven det sista profvet för sysslan, blifva jemte tvänne andra lika berättigade och lika olyckliga, såsom alldeles oskicklig undanskjuten för en fjerde, hvilken, då han under sådana förhållanden kallas till profs afläggande, också kan anses i det närmaste på förhand bestämd till sysslan.

Helt annorlunda synes mig förhållandet blifva, om församlingen, innan profven blifvit aflagda, kallar till jembörelse en fjerde, för hvilken den har något allmännare förtroende, under förutsättning likväl att, der detta sker, de å förslaget uppförda genom författningen erhålla full rätt att, i händelse de så finna för godt, afgå ifrån förslaget, och sålunda undandraga sig profvet. Härvid bör likväl besinnas, att det förtroende, som skall grundlägga ett fridsamt förhållande mellan församlingen och dess själasörjare, bör verkligen vara församlingens, åtminstone i det närmaste, och således icke blott ena hälften af de röstande med tillägg derutöfver af några få röster. Icke många missförhållanden kunna inom en församling åstadkomma större skada, än dess delning i tvänne temligen jemnstarka partier i fråga om en vald själasörjare. Der sådant inträffar, vore verkligen lyckligast att intetdera partiet finge sin vilja fram, utan att en tredje för hela denna partistrid främmande person blefve insatt i embetet. Vådan af ett dylikt missförhållande är verkligen något mindre, då valet skall ske inom kretsen af vissa, genom den kyrkliga myndigheten föreslagna, emedan vanligen under sådana förhållanden hvarken sympatier

eller antipatier utveckla sig till samma styrka. Den framträder dock äfven nu ganska varnande. Och utan tvifvel blir den större då frågan är om kallelse till profpredikant, der det synnerliga förtroende, hvilket framkallat det ena partiets nitälskan *för*, lätt kommer att motsvaras af ett lika intensivt misstroende *emot* hos det, hvilket skänkt sitt förtroende åt en annan kandidat; och detta mera i samma mån, som kallelse till profpredikant i verkligheten blir likbetydande med kallelse till sysslan.

För att minska denna våda, och för att tillika, så vidt möjligt är, förebygga de hemliga eller uppenbara intriger, hvilka tyvärr icke äro exempellösa äfven under nuvarande ordning, torde ock vara godt att församlingens mening på olika sätt utrönes vid kallelse till profpredikant och vid sjelfva valet, eller med andra ord, att olika röstberäkning iakttages vid båda, såsom ock nu i fråga om regala pastorat sker vid fjerde profpredikants kallelse och vid val. Det synes icke olämpligt att, i analogi härmed, omröstningen vid kallelse af fjerde profpredikant fortfarande sker per capita, under det att vid sjelfva valet hittills gällande beräkningsgrund hufvudsakligen bibehålles.

Deremot synes ganska skäligt, att på det ställe, der man frångår den häfdvunna grunden för röstberäkning, rösträtten utsträckes vida längre än § 4 af Kyrkostämмо-förordningen bjuder. Vid kallelse till profpredikant torde rättigheten att uttala sig böra utsträckas till alla, hvilka bidraga till pastors underhåll, så vida de äro välfrejdade, hafva fritt tillträde till Herrans bord, icke anmält sig att utträda ur Svenska kyrkan, samt hunnit den för flera dylika fall antagna mogenhetsåldern af 25 år.

Något skäl torde icke förefinnas att i afseende på regala pastorat bibehålla den gamla formen för profpredikants kallelse, derest för konsistoriela en annan bättre skulle göra sig gällande.

Då under nästlidne riksdag förslaget, att kallelse till profpredikant skulle ske före sjelfva ansöknungen och att tvänne skulle kallas, rönte bestämd motsägelse inom Andra Kammaren, anser jag icke vara skäl att nu ifrågasätta denna form. Skälet emot det förra momentet syntes hufvudsakligen vara att kallelse till fjerde profpredikant icke borde ifrågakomma förr, än församlingen fått kännedom om hvilka som erhållit förslagsrum. Utan att tillerkänna detta skäl afgörande vigt, har jag likväl ansett detsamma förtjena afseende såsom uttryck af ett allmännare uppfattningssätt.

Af nu anförda skäl synes mig en *förändring af författningarne angående presterlig befordran och besättande af regala och konsistoriela gäll* vara önskvärd i denna syftning:

att

att, sedan konsistorii förslag vunnit laga kraft eller de deröfver anförda besvär blifvit slutligen afgjorda och innan missiver till profpredikan utfärdas, tillfälle lemnas församlingen att å vederbörligen utlyst kyrkostämman yttra sig, huruvida den önskar att utom de föreslagna höra ännu en profpredikant;

att, derest flertalet uttalar denna önskan, hvar och en bland de röstberättigade eger att nämna den prestman, hvilken han önskar hörd såsom profpredikant;

att den anses dertill af församlingen kallad, hvilken erhållit mer än två tredjedelar af de afgifna rösterna;

att vid ifrågavarande kyrkostämman såsom röstberättigad anses hvarje välfrejdad församlingsmedlem, som bidrager till pastors aflöning, fyllt 25 år, eger obehindradt tillträde till Herrans bord och icke anmält sig till utträde ur Svenska kyrkan; äfvensom att för hvarje röstande beräknas en röst, utan afseende på dess under andra förhållanden egande röstetal, och att hvarken skriftliga eller muntliga fullmagter af de frånvarande gälla;

att den af församlingen kallade, der han kallelsen antagit samt af konsistorium pröfvas kompetent och i öfrigt oförhindrad, uppföres å förslaget efter de af konsistorium föreslagne;

att desse, sedan detta skett, må inom viss bestämd tid, innan missiv utfärdas, afsäga sig förslagsrum, der de så önska;

att konsistorium, der flere än en sig af denna rätt begagnar, må å förslaget uppföra den eller de bland stiftets för sysslan kompetente prestmän, hvilka konsistorium finner dertill mest lämplige, och som dertill finnas villige, så att församlingen om möjligt må erhålla trenne att välja emellan;

att, derest samtliga af konsistorium föreslagne afsäga sig förslaget, konsistorium eger att, om gället är konsistorielt, utan vidare utfärda för den af församlingen kallade profpredikanten behörig fullmakt å tjensten;

Och vågar jag derfor vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan, det ville Kongl. Maj:t låta i grundlagsenlig ordning bereda en förändring af ofvanberörda författningar till hufvudsaklig öfverensstämmelse med här angifna grunder.

Om remiss till Tillfälligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 16 April 1868.

A. F. Beckman.